

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. sausio 6 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Danguolės Bublienės (pranešėja) ir Antano Simniškio (kolegijos pirmininkas),
teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo A. D. (A. D.) kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 2 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo A. D. ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Jusada Plus“ dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių sutartinės ir deliktinės civilinės atsakomybės atribojimą, kai žūsta arba yra sugadinamas rangovės žinioje esantis užsakovui priklausantis daiktas, taip pat darbų rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimo užsakovui vartojimo rangos atveju, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas A. D. kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei UAB „Jusada Plus“, prašydamas priteisti 15 065,79 Eur žalos, kurią sudaro 14 530 Eur žala dėl automobilio apgadinimo. 181,50 Eur išlaidų už antstolio faktiniu aplinkybiu konstatavimo protokolo surašymą, atlyginimą, 354,29 Eur palūkanų už laikotarpį nuo 2019 m. rugsėjo 15 d. iki 2020 m. kovo 11 d., taip pat 5 procentų dydžio procesines palūkanas nuo priteistos sumos už laikotarpį nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Ieškovas nurodė, kad 2019 m. vasarą internetu iš Jungtinių Amerikos Valstijų įsigijo lengvąjį automobilį „BMW 335is“, šis buvo atgabentas į Lietuvą. Ieškovas susitarė su atsakove, kad ji atliks automobilio remonto darbus. Tuo tikslu ieškovas automobilį pristatė į atsakovės automobilų remonto dirbtuves, esančias (duomenys neskelbtini). Šiuo adresu esantys pastatai nuosavybės teise priklauso atsakovei.
4. 2019 m. rugsėjo 16 d. (pirmadienį) ieškovas turėjo atsiimti automobilį po jo remonto, tačiau 2019 m. rugsėjo 15 d. (sekmadienį) atsakovei priklausančiose gamybinio cecho patalpose kilo gaisras, jo metu buvo apgadinintas šalia remonto dirbtuvių pastatytas baigtas remontuoti ieškovo automobilis. 2019 m. rugsėjo 18 d. automobilis buvo apžiūrėtas turto vertintojo ir nustatyta, kad automobilio vertė iki apgadinimo buvo 17 880 Eur, o po apgadinimo – 3220 Eur, todėl ieškovas nurodė patyręs 14 530 Eur nuostolių.
5. Ieškovas nurodė, kad nagrinėjamu atveju kyla atsakovės deliktinė civilinė atsakomybė, pažeidus bendrai įstatymuose nustatytą pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai, kadangi atsakovė, pastatydama ir laikydama jai patikėtą automobilį toje vietoje, kuri, kaip paaiškėjo, buvo pavojinga, neišsaugojo ieškovui priklausančio automobilio. Be to, nagrinėjamu atveju kyla atsakovės, kaip statinių savininkės, griežtoji civilinė atsakomybė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.266 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu pagrindu, kadangi atsakovė privalo atlyginti žalą, padarytą dėl gaisro, kilusio jai priklausančiuose statiniuose. Bendrąja prasme statinių savininkui tenka pareiga rūpintis tokio turto ir jį prižiūrėti, jis turi būti itin atidus ir elgtis taip, kad būtų išvengta gaisro kilimo; turto sugadinimo atveju, kai žala padaryta dėl gaisro, neteisėtais veiksmais pripažįstamas patalpų, iš kurių kilo gaisras, savininko nesugebėjimas naudotis savo turto taip, kad nebūtų padaroma žalos kitiems asmenims. Patalpų savininko veiksmai yra neteisėti, jei nustatomas pavojingas, gadinantis turtą poveikis iš jo patalpų, o ne iš kitų šaltinių. Dėl kokios priežasties kilo gaisras atsakovės patalpose, nukentėjęs asmuo neprivalo įrodinėti. Būtent statinių savininkas, kurio patalpose kilo gaisras, turi rodyti, kad jo kaltės nėra.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. spalio 22 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies ir priteisė ieškovui iš atsakovės 10 777,10 Eur žalos atlyginimą, 181,50 Eur išlaidų, susijusių su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu, atlyginimą, 262,78 Eur palūkanų, 5 proc. palūkanų nuo priteistos 11 221,38 Eur sumos nuo bylos iškėlimo teisme (2020 m. kovo 26 d.) iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir 250,86 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
7. Teismas nusprendė, kad ginčo šalis siejo rangos teisiniai santykiai. Pagal CK 6.657 straipsnį rangovas privalo imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti ir atsako už šio turto praradimą ar sužalojimą. Laikantis CK 6.256 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto reglamentavimo, verslininko sutartinė atsakomybė atsiranda be kaltės, todėl, esant reikalavimui taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, teismas turi nustatyti tris atsakomybės sąlygas: žalą, neteisėtus veiksmus ir priežastinį ryšį.
8. Teismas nustatė, kad 2019 m. rugsėjo 15 d. įvyko gaisras, jo metu nukentėjo atsakovei priklausantis turtas, t. y. automobilų remonto dirbtuvės, ir ieškovo atsakovei tvarkymo darbanis perduota transporto priemonė. Byloje nėra ginčo dėl aplinkybės, jog gaisro apgadinintas automobilis gaisro metu stovėjo šalia atsakovės statinių, kur buvo paliktas po atsakovės atliktų remonto darbų.
9. Nagrinėjamu atveju atsakovės, kaip rangovės, kaltė pasireiškė jai perduoto turto neišsaugojimu, o tai, teismo vertinimu, sudarė pagrindą spręsti, kad atsakovė yra atsakinga už gaisro metu jos teritorijoje sudegusį ieškovo automobilį (CK 6.657 straipsnis).
10. Teismas nustatė, kad atsakovė turėjo 3752,90 Eur išlaidų, susijusių su ieškovo automobilio pagerinimu, jų ieškovas nėra atlyginęs. Ši aplinkybė sudaro pagrindą iš ieškovo prašomo priteisti 14 530 Eur žalos dydžio išskaičiuoti minėtas atsakovės išlaidas ir ieškovui iš atsakovės priteisti 10 777,10 Eur žalos atlyginimą.

11. Teismas, vadovaudamasis [CK 6.249](#) straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintu reglamentavimu, jog, be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius vėra įskaičiuojamos pratinos išlaidos, susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu, priteisė ieškovui iš atsakovės 181,50 Eur išlaidų dėl antstolio atlikto faktinių aplinkybių nustatymo atlyginimą, kadangi ginčo automobilio būklės po gaisro nustatymas buvo reikšmingas apskaičiuojant ieškovo turtui padarytos žalos dydį.
12. Teismas, nustatęs, kad žalos dydis yra mažesnis, nei nurodė ieškovas, atitinkamai sumažino ieškovo prašomas priteisti 354,29 Eur dydžio palūkanas iki 262,78 Eur sumos.
13. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. vasario 2 d. sprendimu panaikino Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. spalio 22 d. sprendimą ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė bei išsprendė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą.
14. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju nebuvo pagrindo spręsti dėl sutartinės civilinės atsakomybės, kylančios iš šalių sudarytos rangos sutarties, egzistavimo.
15. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, jog ginčo šalis siejo sutartiniai rangos civiliniai teisiniai santykiai, kadangi 2019 m. rugsėjo pradžioje ieškovas atvežė atsakovei automobilį, kad jį atliktu tam tikrus automobilio remonto darbus. Iš byloje pateiktu paaiškinimu teismas nusprendė, kad šalys buvo sutarusios, jog ieškovas automobilį iš atsakovės dirbtuvių pasiims 2019 m. rugsėjo 13 d. (penktadienį), t. v. dar iki tos dienos, kai kilo gaisras. Teismas, sprenddamas, kam tenka daikto atsitiktinės žūties rizika, vadovavosi [CK 6.662 straipsnio 7](#) dalyje įtvirtinta norma, kad kai dėl užsakovo vengimo priimti atliktus darbus praleidžiamas darbo rezultato perdavimo terminas, darbo rezultato atsitiktinio žūvimo ar sugedimo rizika pereina užsakovui nuo to momento, kada rezultatas pagal sutartį turėjo būti perduotas užsakovui. Kadangi ieškovas sutartu laiku, t. y. 2019 m. rugsėjo 13 d., nepriėmė atliktų darbų, teisėjų kolegijos vertinimu, jis pats prisiėmė automobilio atsitiktinės žūties riziką.
16. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, jog atsakovės kaltė pasireiškė automobilio neišsaugojimu. Kadangi gaisro dieną atsitiktinė daikto žūties rizika buvo perėjusi ieškovui, todėl atsakovės kaltė (ir kitos civilinės atsakomybės sąlygos) nagrinėjamu atveju turėjo būti ne preziumuojama, vadovaujantis rangovo pareiga išsaugoti rangos objektą, o įrodoma bendraisiais pagrindais, t. y. įrodant, kad atsakovė savo kaltais veiksmais (atskiris atvejais – be kaltės) yra atsakinga už ieškovui sukeltą žalą. Įvertinusi paties ieškovo riziką, kurią jis prisiėmė pavėluodamas laiku priimti atliktų darbų rezultatą (automobilį), teisėjų kolegija nusprendė, kad atsakovė nėra atsakinga už daikto žūtį (apgadinimus), kuri nebuvo atsakovės valioje.
17. Spręsdama dėl atsakovės, kaip pastatų savininkės, griežtosios civilinės atsakomybės [CK 6.266](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintu pagrindu, teisėjų kolegija nurodė, kad šiuo pagrindu civilinė atsakomybė atsiranda be kaltės tik už įstatyme nurodytu būdu padarytą žalą – dėl pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų sugriuvimo ar dėl kitokių jų trūkumų. Kitais atvejais pastatų savininkas (valdytojas) atsako bendraisiais pagrindais, t. y. esant visoms žalą padariusio asmens civilinės atsakomybės sąlygoms: neteisėtiems veiksams, priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų ir žalos, kaltei.
18. Teisėjų kolegija nurodė, kad sprendžiant dėl žalos, padarytos gaisru, atlyginimo, priklausomai nuo gaisro kilimo priežasties, pastato savininkui (valdytojui) gali būti taikoma tiek griežtoji atsakomybė (pagal [CK 6.266](#) straipsnį), tiek ir atsakomybė bendraisiais pagrindais, kai reikalaujama visų civilinės atsakomybės sąlygų (ir kaltės). Pirmuoju atveju, kai gaisro kilimo priežastis yra statinio konstrukciniai trūkumai, taikytina atsakomybė pagal [CK 6.266](#) straipsnį. Kitais atvejais, kai gaisro kilimą lemia ne pastato, kuriame kilo gaisras, trūkumai, pastato savininkas atsako bendraisiais deliktinės civilinės atsakomybės pagrindais. Teisėjų kolegija, nustačiusi, kad byloje nėra duomenų, jog gaisras kilo būtent dėl atsakovei priklausančių pastato sugriuvimo ar dėl kitokių jų trūkumų, nusprendė, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo daryti išvadą dėl atsakovės, kaip pastatų savininkės, griežtosios civilinės atsakomybės [CK 6.266 straipsnio 1](#) dalyje įtvirtintu pagrindu.
19. Teisėjų kolegija, spręsdama dėl atsakovės civilinės atsakomybės bendraisiais deliktinės civilinės atsakomybės pagrindais, vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 11 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-215/2012](#), pateiktais išaiškinimais, jog gaisro atveju atsakingas už jo kilimą yra asmuo, kurio patalpose yra gaisro židinis. Įrodytas gaisro židinio faktas būtų pakankamas pagrindas konstatuoti, kad šis asmuo elgėsi nerūpestingai. Toks asmuo (savininkas, valdytojas, naudotojas), kurio patalpoje kilo gaisras, turėtų įrodinėti, kad jo kaltės nėra, t. y. kad jis laikėsi visų keliamų reikalavimų, o gaisras kilo dėl trečiųjų asmenų veiksmų, gamtos jėgų veikimo ar kitokių priežasčių, už kurias jis nėra atsakingas.
20. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje nebuvo surinkta duomenų, iš kurių būtų galima spręsti, kad gaisro židinis buvo būtent atsakovei priklausančiose patalpose; šios aplinkybės ieškovas iš esmės neįrodinėjo, o rėmėsi aplinkybe, kad atsakovės patalpose gaisras buvo išplitęs. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, jog vien aplinkybė, kad į atsakovės patalpas buvo įsimetęs gaisras, nereikškia, jog atsakovės patalpos iš esmės buvo gaisro židinis, nulėmęs paties gaisro atsiradimą bei išplitimą ir atitinkamai ieškovo patirtus nuostolius.
21. Spręsdama dėl atsakovės veiksmų, pastatant ieškovo automobilį pavojingoje vietoje, pripažinimo neteisėtais, teisėjų kolegija nurodė, kad pati vieta, kurioje buvo pastatytas automobilis, nebuvo savaime pavojinga ir nulėmusi žalos atsiradimą (žalą sukėlė gaisras, o ne vieta, kurioje buvo paliktas automobilis). Be to, kaip matyti iš šalių paaiškinimų, byloje nėra ginčo, jog 2019 m. rugsėjo 10 d. ieškovas buvo atvykęs į atsakovei priklausančias dirbtuves, siekdamas pasidaryti automobilio nuotraukų. Teisėjų kolegija nematė pagrindo abejoti atsakovės teiginiais, kurių neginčijo ir pats ieškovas, jog automobilį ieškovas iš dirbtuvių išsivare pats ir pats pastatė sau patogioje vietoje, iš kurios vėliau būtų galėjęs pasiimti automobilį jam patogiu metu.
22. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs byloje surinktus įrodymus, nusprendė, kad ieškovas neįrodė, jog gaisras atsakovės patalpose kilo dėl atsakovės pastato (ar kitokių konstrukcijų) trūkumo, nepagrindė, jog už kilusį gaisrą yra atsakinga būtent atsakovė. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad ieškovas neįrodė visų atsakovės civilinės atsakomybės sąlygų – neatliko savo procesinės pareigos įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų pagrindu.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

23. Ieškovas kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. vasario 2 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį

tenkinti ir priteisti iš atsakovės ieškoviui 15 065,79 Eur žalos atlyginimą (14 530 Eur žalos, 181,50 Eur patirtų išlaidų atlyginimą ir 354,29 Eur palūkanų), 5 proc. procesinių palūkanų nuo priteistos sumos už laikotarpį nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, taip pat patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

23.1. *Dėl sutartinės civilinės atsakomybės* – ginčo atveju nebuvo pagrindo šalių tarpusavio santykiams taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, kadangi žala buvo padaryta, išeinant už sutartinių santykių ribų. Net ir nusprendęs, kad atsakovei taikytina sutartinė civilinė atsakomybė, apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė jos sąlygas, t. y. netinkamai taikė teisės normas dėl prievolės įvykdymo terminų ir jų taikymo pasekmių, atsitiktinio žuvimo rizikos turinio ir jos priskyrimo vienai iš šalių, nevertino specifikos, kurią lemia ieškovo, kaip vartotojo, statusas:

23.1.1. Teismas dėl ieškovo pareigos pasiimti automobilį iš atsakovės automobilių remonto dirbtuvių nusprendė, nenustatęs konkrečių vykdytinų sutarties sąlygų dėl automobilio atsiėmimo termino, byloje nebuvo pašalinti prieštaravimai dėl sutarties turinio ir faktinio įvykdymo aplinkybių (šalių paaiškinimai dėl automobilio remonto paslaugų atlikimo apimties ir faktinio įvykdymo aplinkybių skyrėsi). Apeliacinės instancijos teismas, padarydamas išvadą, kad ieškovas turėjo pareigą pasiimti automobilį iš atsakovės dirbtuvių būtent 2019 m. rugsėjo 13 d. (penktadienį), t. y. paskutinę darbo dieną prieš gaisro įvykį, sutarties sąlygas aiškino netinkamai, pažeisdamas [CK 6.193](#) straipsnyje įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles. Bylos aplinkybės rodo, kad atsakovė 2019 m. rugsėjo 13 d. tik informavo ieškovo apie baigtus rangos darbus ir galimybę pasiimti automobilį bet kuriuo jos darbo metu. Bylos nagrinėjimo metu nebuvo nustatyta ieškovo pareigą jį atsiimti 2019 m. rugsėjo 13 d. ar bet kuriuo kitu konkrečiu terminu. Kai šalys nėra susitarusios dėl konkretaus termino prievolei įvykdyti, taikytinas protingas terminas ([CK 6.35](#) straipsnio 2 dalis). Ieškovas atvyko atsiimti automobilio 2019 m. rugsėjo 16 d. (pirmadienį), nes neturėjo jokios pareigos tai padaryti anksčiau. Be to, ieškovas gyvena Vilniuje, o atsakovės automobilių remonto dirbtuvės buvo Lentvaryje, dėl to ieškoviui reikėjo laiko pasirengti pasiimti automobilį. Nurodytomis aplinkybėmis automobilio atsiėmimas kitą darbo dieną po informavimo atitinka protingumo ir tinkamo termino kriterijus.

23.1.2. Remontuojamas automobilis atsakovės žinioje buvo keletą dienų be jos įsipareigojimo užbaigti darbus konkrečiu terminu, nenurodžius ieškoviui jokių konkrečių paslaugos atlikimo sąlygų. Kadangi tarp ginčo šalių susiklostė teisiniai santykiai kvalifikuotini kaip vartojimo teisiniai santykiai, atsakovė pažeidė užsakovo (vartotojo) informavimo pareigą ([CK 6.674](#) straipsnis). Atsižvelgiant į tai, būtent atsakovei, kaip verslininkei, turėjo tekėti atsakomybė dėl sutarties sąlygų netikslumo ir nepakankamumo, o sutartis turėjo būti aiškinama vartotojo (ieškovo) naudai ([CK 6.193](#) straipsnio 4 dalis). Sutarties sąlygos, kurios pažeidžia vartotojo teises, laikomos nesąžiningomis ir netaikytinomis ([CK 6.228⁴](#) straipsnio 4–6, 8, 9 dalys). Kadangi tarp ginčo šalių susiklostė sutartiniai santykiai nebuvo grindžiami aiškia ir iš anksto vartotojui parengta informacija apie sutarties vykdymą, vartotojo pareigas, todėl sutarties sąlygos turėjo būti aiškinamos taip, kaip jas suprato vartotojas (ieškovas).

23.1.3. Vadovaujantis kasacinio teismo išaiškinimais 2012 m. gruodžio 19 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-575/2012](#), ne bet koks vėlavimas atsiimti paslaugos objektu buvusį daiktą savaime atleidžia paslaugos teikėją (verslininką) nuo pareigos išsaugoti daiktą. [CK 6.657](#) straipsnyje nustatyta asmens, savo žinioje turinčio daiktą, pareiga imtis visų įmanomų priemonių daikto saugumui užtikrinti, nepriklausomai nuo to daikto atsiėmimo aplinkybių. Todėl netgi vengimas atsiimti daiktą, jeigu jis ir būtų konstatuotas, neatleidžia rangovo nuo atsakomybės už žalą, padarytą daiktui dėl aplinkybių, už kurias jis atsako įstatymuose nustatytais pagrindais.

23.1.4. Vartojimo sutarties statusas lėmė tai, kad jeigu ir būtų buvęs ieškovo vėlavimas atsiimti automobilį, rangovė (atsakovė) turėjo pareigą iki sutarties sudarymo suteikti jam būtiną ir teisingą informaciją apie neatsiėmimo pasekmes ([CK 6.674](#) straipsnis); neatsiėmimas gali būti laikomas vengimu tai daryti, jeigu praleidžiamas papildomai nustatytas terminas, jei rangovė (atsakovė) dėjo pastangas sužinoti neatsiėmimo priežastis, o užsakovas (ieškovas) vengė bendravimo, atsiėmimo. Užsakovas (vartotojas) tokiais atvejais turi būti įspėjamas raštu apie jo pareigą atsiimti darbų rezultata [CK 6.679](#) straipsnio 1 dalis). Tokių aplinkybių teismas nekonstatavo. Tam, kad būtų galima konstatuoti ieškovo atsisakymą priimti rangos rezultata ar net vengimą tai padaryti, turėjo būti nustatytos aplinkybės, patvirtinančios užsakovo (ieškovo) netinkamą veikimą (automobilio neatsiėmimą), kai rangovė tinkamai atliko savo pareigas (iš anksto raštu informavo apie galimybę atsiimti automobilį, tas terminas turėjo būti protingas). Teismai tokių aplinkybių nenustatė, todėl būtent atsakovei teko visa automobilio sužalojimo, įskaitant ir atsitiktinio, rizika iki jo grąžinimo užsakovui (ieškoviui).

23.1.5. Ginčas, atsižvelgiant į ginčo šalių poziciją, turėjo būti sprendžiamas dėl deliktinės atsakomybės taikymo; sutartinės atsakomybės taikymo galimybė paaiškėjo, kai nebuvo nei formalios, nei faktinės galimybės pateikti įrodymus – po teismo sprendimo priėmimo. Be to, tiek ieškovas, tiek atsakovė bylos nagrinėjimo metu laikė, kad žalos atsiradimo metu šalių nebesiejo sutartiniai santykiai. Kaip savo atsiliepime į apeliacinį skundą buvo nurodžiusi atsakovė, ginčo šalis siejė sutartiniai santykiai buvo pasibaigę net 2019 m. rugsėjo 10 d., nes ieškovas šią dieną atsiėmė automobilį ir po sutarties rangos darbų rezultato perdavimo nusprendė palikti automobilį atsakovės teritorijoje iki 2019 m. rugsėjo 13 d.

23.2. *Dėl deliktinės civilinės atsakomybės sąlygų* – vien aplinkybė, kad tarp šalių buvo susiklostę sutartiniai santykiai (atsakovė atliko smulkų automobilio remontą), nepašalina deliktinės atsakomybės atsiradimo galimybės. Jei asmens neteisėti veiksmai pagal savo požymius sudaro generalinio delikto turinį ir yra pernelyg nutolę nuo sutarties vykdymo, tie veiksmai turi būti vertinami atskirai nuo šalių sutarties pagal deliktinės atsakomybės taisykles. Nagrinėjamu atveju gaisras kilo ne paslaugų (rangos darbų) atlikimo ieškoviui metu, nevykdant jų žodžiu sudarytos sutarties, ne darbo metu (savaigali), kai rangos darbai ieškovo automobilii buvo baigti, nes, atsakovės teigimu, ieškovas jau buvo atsiėmęs automobilį. Atsakovė, kaip automobilių remonto dirbtuvių savininkė, pagal įstatymą turėjo pareigą elgtis tokiu būdu, kad kitiems asmenims nebūtų padaryta žalos. Šios pareigos ji neįvykdė, dėl to jai tenka deliktinė atsakomybė.

23.3. Nagrinėjamu atveju gaisras į automobilį išplito iš atsakovės automobilių remonto dirbtuvių. Jose buvo tiek riziką keliančių objektų, kaip didesnio pavojaus šaltinių (pavyzdžiui, įranga, reikalinga transporto priemonėms dažyti ir kitoms paslaugoms teikti), tiek buvo vykdoma pavojinga veikla – remontuojamos transporto priemonės. Atsakovė, kaip pastato savininkė, turėjo įstatyme įtvirtintą pareigą numatyti, kad, jai vykdančią veiklą, susijusią su didesnio pavojaus šaltiniais, egzistavo reali gaisro kilimo galimybė. Atsižvelgdama į tai, ji turėjo užtikrinti, kad pastatas nebūtų žala darančiu veiksniu ar tų veiksnių šaltiniu. Už atsakovės patalpose kilusį gaisrą atsakomybė tenka pačiai atsakovei, kadangi ji turėjo pareigą užkirsti kelią tokiam gaisrui. Todėl ir pats pastatas, prie kurio buvo ieškovo automobilis, pripažintinas bendru didesnio pavojaus šaltiniu, o atsakovei taikytina griežtoji civilinė atsakomybė, nustatyta [CK 6.266](#), [6.270](#) straipsniuose, arba deliktinė atsakomybė bendrais pagrindais, priklausomai nuo teismų konstatuotų aplinkybių.

23.4. Teismui laikant, kad atsakovės atsakomybė negali būti griežtoji, ši aplinkybė negali būti pagrindas atmesti ieškinį, o pritaikyti kitas, tinkamas civilinės atsakomybės normas. Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad asmens neteisėti veiksmai yra patalpų, iš kurių kilo gaisras, savininko nesugebėjimas naudotis savo turtu taip, kad nebūtų daroma žalos kitiems asmenims. Patalpų savininko veiksmai yra neteisėti, jei nustatomas pavojingas, gadinantis turtą poveikis iš jo patalpų, o ne iš kitų šaltinių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-215/2012](#)). Tai reiškia, kad net jei pastatas ir nėra didesnio pavojaus šaltinis ar neturi savybių, su kuriomis siejama savininko griežtoji atsakomybė, nustatyta [CK 6.266](#) straipsnio 1 dalyje, jo savininkas vis tiek įstatymo pagrindu turi pareigą užtikrinti tokį naudojimąsi pastatu, kad nebūtų daroma žalos kitiems asmenims. Jei žalos padaroma poveikiu iš pastato, savininko kaltė yra preziumuojama. Būtent pastato savininko pareiga yra paneigti šias aplinkybes. Nukentėjęs asmuo neprivalo įrodinėti tokio gaisro kilimo aplinkybių ir pastato savininko kaltės.

23.5. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo išvada, kad byloje nėra surinkta duomenų, iš kurių būtų galima spręsti, jog gaisro židiny buvo

būtent atsakovei priklausančiose patalpose, kartu pripažįstant, kad gaisras buvo, kad vyksta pas atsakovę įvykusio gaisro aplinkybių tyrimas, patvirtina, kad atsakovė nepaneigė savo kaltės ir neteisėtų veiksmų. Kita vertus, jeigu teismas manė, kad svarbu turėti detalesnius duomenis apie gaisrą, jis turėjo sulaukti to tyrimo rezultatų, sustabdydamas civilinę bylą. Byloje nėra jokių įrodymų, kad automobilį sunaikino koks nors kitas gaisras ar gaisras, kilęs išskovo automobilyje.

23.6. *Dėl proceso teisės normų pažeidimų* – apeliacinės instancijos teismo sprendimas yra nepagrįstas ir neteisėtas, nes priimtas pažeidžiant proceso teisės normas dėl netinkamo įrodinėjimo naštos paskirstymo, taip pat įrodymų vertinimo taisyklės, o tai lėmė netinkamą civilinės bylos išnagrinėjimą:

23.6.1. Jeigu apeliacinės instancijos teismas manė, kad byloje būtina detalai nustatyti visas gaisro kilimo priežastis, jis turėjo imtis priemonių tiems duomenims gauti – sulaukti ikiteisminio tyrimo rezultatų, tuo tikslu sustabdydamas civilinę bylą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 163 straipsnio 1 dalies 3 punkte arba [CPK](#) 164 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintu pagrindu. To nepadaręs, apeliacinės instancijos teismas pažeidė ieškovo teisę į teisingą teismą, rungimąsi, nes tokiu būdu buvo apribotos ieškovo teisės pateikti reikiamus įrodymus (duomenis). Šiuo metu ikiteisminis tyrimas Nr. 01-1-40850-19 yra nutrauktas Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūros 6-ojo skyriaus (Trakai) 2021 m. kovo 1 d. nutarimu ir suinteresuoti asmenys gali susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga; iš minėto nutarimo matyti, kad ikiteisminio tyrimo metu atsakovės patalpos buvo apžiūrėtos ir nustatyta, kad gaisro šaltinis buvo jose, taip pat kitos galimai reikšmingos gaisro aplinkybės, tačiau naujų įrodymų byloje negalima teikti.

23.6.2. Bylos esmės neatskleidimas pasireiškė tuo, kad nors teismai nusprendė, jog ginčui taikytina sutartinė civilinė atsakomybė, tačiau faktiškai sutarties sąlygų ir jų vykdymo aplinkybių nenustatinėjo, įrodinėjimo procese nenurodė šalims, kad jų įrodinėjimo našta paskirstoma pagal taisyklės, taikomas sutartinei atsakomybei, nors buvo akivaizdu, kad abi šalys bylos nagrinėjimo procese laikėsi pozicijos, jog žalos atsiradimas nėra susijęs su sutarties vykdymu. Ieškovas laikėsi pozicijos, kad atsakovės paslaugų atlikimas neturėjo esminės reikšmės žalos atsiradimui; atsakovė laikėsi pozicijos, kad automobilis ieškovui formaliai buvo grąžintas 2019 m. rugsėjo 10 d., o žalos padarymo metu sutartiniai santykiai buvo pasibaigę.

23.6.3. Teismas pažeidė įrodymų pakankamumo taisyklę, kuri reiškia, jog įrodymai turi neprieštarauti vieni kitiems ir jų visuma turi leisti daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą; kai iš skirtingų byloje pateiktų įrodinėjimo priemonių gaunama prieštaringa informacija, teismas turi šį prieštaravimą pašalinti. Nors byloje skyrėsi šalių pozicijos dėl sutarties fakto, jos sąlygų, apeliacinės instancijos teismas tų prieštaravimų nepašalino. Vienoje apeliacinės instancijos teismo sprendimo vietoje nurodyta, kad automobilis buvo suremontuotas 2019 m. rugsėjo 9 d., išvartas iš dirbtuvių ir pastatytas kieme, kad jį būtų galima apžiūrėti ir pasiimti patogioje vietoje; kitoje sprendimo vietoje nurodyta, kad atsakovė remontavo ieškovo automobilį savo dirbtuvėse iki 2019 m. rugsėjo 13 d. ir baigusi darbus išvarė į stovėjimo vietą lauke.

23.6.4. Apeliacinės instancijos teismui nusprendus tirti faktines aplinkybes dėl šalių tarpusavio sutartinių santykių, teisėjų kolegija turėjo atnaujinti įrodymų tyrimą ir tas aplinkybes tirti pagal tiesioginius įrodymus, o ne remtis šalių atstovų, kurie faktiškai nedalyvavo tuose įvykiuose, paaiškinimais, kurie dėl šios priežasties ir neturi įrodomosios reikšmės. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstamas būtinumas iš anksto informuoti šalis apie bylos nagrinėjimo ribų peržengimą ar kitų, negu nurodo šalys, teisės normų taikymą ginčui spręsti.

23.6.5. Apeliacinės instancijos teismas, nusprendęs, kad pagal esamus įrodymus negalima nustatyti visų ginčui išspręsti reikšmingų aplinkybių, turėjo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir bylą grąžinti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, o ne priimti naują sprendimą, atsižvelgiant į tai, kad pirmosios instancijos teismas nevisapusiškai išsprendė bylą.

23.6.6. Įrodinėjimo pareiga buvo netinkamai paskirstyta ir dėl to, kad teismas neteisingai nurodė ieškovo įrodinėjimo pareigą, t. y. kad jis turi pateikti faktinius duomenis, patvirtinančius, jog gaisras kilo nuo atsakovės valios priklausančių priežasčių, – įrodyti atsakovės neteisėtus veiksmus ir kaltę. Ieškovas neturėjo įrodinėti gaisro kilimo priežasčių, nes pagal įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės tokias aplinkybes turėjo įrodyti atsakovė (ji turi paneigti, kad gaisras jos patalpose kilo dėl priežasčių, už kurias ji pagal įstatymą neatsako). Be to, tokios įrodinėjimo pareigos priskyrimas ieškovui reikštų reikalavimą įrodyti neįmanoma, t. y. įrodyti įvykio (automobilio žalą padariusio gaisro), kuriame ieškovas nedalyvavo ir kurio vieta neprieinama ieškovui, aplinkybes. Tokius duomenis turi įrodinėti pastato, iš kurio kilo gaisras, savininkas (atsakovė). Kadangi atsakovė tokių duomenų neteikė, byloje teisinę reikšmę turinčios aplinkybės vertintinos atsakovės naudai pagal *contra spoliatorem* (liet. „prieš pažeidėją“) prezumpciją.

23.6.7. Apeliacinės instancijos teismas neišsprendė visų ieškovo procesinių prašymų dėl įrodymų išreikalavimo. Ieškovas, įvertinęs atsakovės apeliacinio skundo prieštarigus argumentus, 2020 m. gruodžio 14 d. atsiliepimu į apeliacinį skundą pateikė prašymą išreikalauti papildomus įrodymus, kurie patvirtintų gaisro aplinkybes, – duomenis apie kilusį gaisrą iš draudimo bendrovės, kuri buvo apdraudusi atsakovės pastatą, nukentėjusį nuo to paties gaisro įvykio kaip ir automobilis. Kadangi atsakovė pirmosios instancijos teisme nurodė gavusi draudimo išmoką, vadinasi, draudimo bendrovė buvo nustačiusi gaisro aplinkybes. Pagal [CPK](#) 181, 314 straipsnius apeliacinės instancijos teismas negali nepasisakyti dėl šalies prašymo, susijusio su įrodymų pateikimu į bylą, tuo labiau kad pats teismas nusprendė, jog tie duomenys aktualūs.

23.6.8. Apeliacinės instancijos teismas, konstatavęs, kad nėra pagrindo taikyti ieškovo nurodytą atsakovo civilinės atsakomybės teisinį pagrindą, ieškinį atmetė, nors turėjo pareigą taikyti tinkamą teisinį pagrindą. Jei teismas netaikė [CK](#) 6.266 straipsnyje nustatytos deliktinės atsakomybės, turėjo taikyti kitas teisės normas dėl kitokios deliktinės atsakomybės. Toks pat proceso teisės normų pažeidimas buvo padarytas netaikant vartojimo sutartis reglamentuojančių teisės normų ir net nepasisakant dėl jų taikymo.

24. Atsakovė atsiliepimu į ieškovo kasacinį skundą prašo skundą atmeti ir palikti galioti apeliacinės instancijos teismo sprendimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

24.1. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, nagrinėjamu atveju nėra jokie faktinio pagrindo daryti išvadą dėl atsakovės nesąžiningumo, taip pat dėl [CK 6.674 straipsnio](#) 6.193 straipsnio 4 dalies, 6.228⁴ straipsnio 4–6, 8, 9 dalių normų netinkamo taikymo. Byloje nustatytos faktinės aplinkybės teikia pagrindą konstatuoti, kad tarp ginčo šalių buvo sudaryta rangos (vartojimo rangos) sutartis, kurios sąlygos, įskaitant ir darbo priėmimo, darbo rezultato atsiėmimo ir atsiskaitymo sąlygas, ieškovui buvo visiškai aiškios. Maža to, ieškovas darbą *de facto* (faktiškai) priėmė 2019 m. rugsėjo 10 d. (nustatyta, kad 2019 m. rugsėjo 10 d. ieškovas buvo atvykęs į atsakovės dirbtuves padaryti automobilio nuotraukų), po to pats pasiūlė ir sulvgo dėl salvegos, kad darbu kaina sumokės ir darbo rezultata (suremontuota automobilis) pasiims 2019 m. rugsėjo 13 d. (penktadieni). Tokia išvada patvirtina tiek atsakovės nuosekli pozicija dėl datos, kada ieškovas turėjo priimti atliktu darbu rezultata, tiek paties ieškovo atstovo teismo posėdžio metu išsakyti teiginiai, jog automobilį ieškovas iš atsakovės turėjo pasiimti 2019 m. rugsėjo 13 d. Kasacinio skundo argumentas, kad atsakovė 2019 m. rugsėjo 13 d. tik informavo ieškovą apie baigtus rangos darbus ir galimybę pasiimti automobilį bet kuriuo jos darbo metu, yra nepagrįstas, jis nebuvo įrodinėjamas ir neatitinka teismo nustatytų faktinių bylos aplinkybių.

24.2. Dėl iš esmės skirtingų faktinių aplinkybių nagrinėjamoje byloje negali būti taikomos taisyklės, suformuluotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-575/2012](#). Priešingai nei nagrinėjamoje, nurodytoje kasacinėje byloje nebuvo nustatyta, kad vartotojas buvo tinkamai informuotas apie sutarties sąlygas, susijusias su darbo rezultato atsiėmimo terminais.

- 24.3. Atsižvelgiant į [CK 6.662 straipsnio](#) 6 ir 7 dalyse bei 6.679 straipsnio dispozicijose įtvirtintų teisės normų turinį, kasaciniame skunde „vengimo“ priimti darbo rezultatą sąvoka yra aiškinama netinkamai. Nors nė vienoje iš šių teisės normų nėra pateiktas minėtos sąvokos apibrėžimas, tačiau iš jų loginės ir lingvistinės analizės darytina išvada, kad vengimas priimti darbus negali būti siejamas su raštiškais įspėjimais, kuriuos rangovas privalo siųsti užsakovui. Priešingai, raštiški įspėjimai – tai pirminė vengimo pasekmė, būtina tam, kad rangovas galėtų imtis teisėtų veiksmų su darbo rezultatu ir taip patenkinti savo interesus gauti atlygį už atliktą darbą. Aplinkybės, jog užsakovas sulygtu laiku neatvyko atsiimti darbo rezultato, visiškai pakanka išvadai, kad jis vengia priimti atliktą darbą ir jam bus taikomos [CK 6.662 straipsnio](#) 7 dalyje nustatytos teisinės pasekmės.
- 24.4. Kasaciniame skunde teigdamas, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino rizikos, apie kurią kalbama [CK 6.662 straipsnio](#) 2 dalyje, atsitiktinumo sąvoką, ją susiaurindamas iki aplinkybių, kurios priklauso nuo atsakovės valios, ieškovas nepagrįstai remiasi kasacinio teismo išaiškinimais, suformuluotais kasacinio teismo byloje [Nr. 3K-3-509/2009](#) ir [Nr. 3K-3-257-248/2020](#), kadangi nurodytų kasacinių bylų *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) aiškiai skiriasi nuo nagrinėjamos civilinės bylos. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl žalos, ieškovui priklausančiam daiktui padarytos ugnimi (gaisru) tuo metu, kai ginčo šalis siejo sutartiniai (prievoliniai) teisiniai santykiai. Bylą nagrinėję teismai nenustatė faktinių aplinkybių, kurios leistų daryti išvadą, jog žala buvo padaryta atsakovei priklausančiu ar jos valdomu didesnio pavojaus šaltiniu arba jai turi būti taikoma griežtoji civilinė atsakomybė kitais įstatyme nustatytais pagrindais. Teismai taip pat nenustatė faktinių aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą traukti atsakovę deliktinės kilmės atsakomybėn gaisro atveju.
- 24.5. Ieškovas, siekdamas dėl gaisro padarytos žalos atlyginimo taikant deliktinę atsakomybę, kaip nurodyta kasacinio teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e3k-3-273-219/2019](#), turėjo įrodyti iš esmės vienintelę faktinę aplinkybę – kad gaisras kilo atsakovei priklausančiose ar jos valdomose patalpose, nes tai reikštų asmens nepakankamą jam patikėto ar nuosavybės teise priklausančio turto priežiūrą, kad dėl jo nebūtų daroma žalos kitiems asmenims. To ieškovui nepadarius, teismas visiškai pagrįstai nurodė, jog byloje nėra surinkta duomenų, iš kurių būtų galima spręsti, kad gaisro židinyje buvo būtent atsakovei priklausančiose patalpose, ir pažymėjo, kad šios aplinkybės ieškovas iš esmės neįrodo, remdamasis vien aplinkybe, kad atsakovės patalpose gaisras buvo išplitęs. Kasaciniame skunde ieškovas toliau laikosi teisiškai nepagrįstos ir kasacinio teismo išaiškinimų neatitinkančios pozicijos, kad gaisro židinio vietos arba apskritai nereikėjo įrodinėti, arba tą turėjo daryti atsakovė, kitu atveju tai reikštų netinkamą įrodinėjimo pareigos paskirstymą.
- 24.6. Kasacinio skundo teiginiai dėl pažeistų ieškovo teisių į teisingą teismą, rungimąsi ir t. t. laikytini aiškiai nepagrįstais. Pareiškęs ieškinį atsakovei ir nurodęs faktinį jo pagrindą, ieškovas kartu privalėjo pateikti įrodymus, patvirtinančius savo nurodytas faktines aplinkybes ([CPK](#) 135 straipsnio 1 dalies 3 punktas), arba įstatymo nurodytais atvejais prašyti teismą tokius įrodymus išreikalauti ([CPK](#) 199 straipsnis). Nagrinėjamu atveju ieškovas jam nustatytos pareigos įrodinėti neįvykdė, taip pat nepateikė duomenų, kad bylą nagrinėję teismai kaip nors riboja jo teisę į pagalbą, vykdant įrodinėjimo pareigą, ir nenurodė faktinių ar teisinių pagrindų, suponavusių būtinybę teismui vadovautis [CPK](#) 179 straipsnio 2 dalimi.
- 24.7. Nagrinėjamu atveju nėra pagrindo spręsti, kad apeliacinės instancijos teismas būtų pažeidęs įrodymų pakankamumo taisyklę. Skundžiamo sprendimo nustatytos faktinės aplinkybės atitinka į bylą pateiktus įrodymus, o jų pagrindų padarytos išvados dera tarpusavyje ir, priešingai nei nurodo ieškovas, nėra prieštaringos.
- 24.8. Kasaciniame skunde nepagrįstai nurodoma, kad apeliacinės instancijos teismas dėl reikšmingų bylų aplinkybių sprendė iš netiesioginių įrodymų. Remiantis [CPK 51 straipsniu](#), asmenys gali vesti savo bylas teisme patys arba per atstovus. Atstovo atvykimas į teismo posėdį laikomas tinkamu byloje dalyvaujančio asmens, kuriam jis atstovauja, dalyvavimu teismo posėdyje, o pagal [CPK 186 straipsnio](#) 5 dalį bylos šalies apklausai prilyginama jos atstovo apklausa. Taigi, įstatymo prasme šalies atstovo teismui duoti parodymai (paaiškinimai) laikytini tiesioginiais įrodymais.
- 24.9. Priešingai nei kasaciniame skunde nurodo ieškovas, apeliacinės instancijos teismas neperžengė bylos nagrinėjimo ribų. Pirmosios instancijos teismas, iš dalies tenkindamas ieškinio reikalavimus, žalos atlyginimą priteisė vadovaudamasis sutartinę civilinę atsakomybę reglamentuojančiomis teisės normomis. Ieškovas, teikdamas apeliacinį skundą, ginčijo žalos dydį, bet ne jos priteisimo teisinį pagrindą. Atsakovas apeliaciniame skunde taip pat neginčijo pirmosios instancijos teismo pritaiktos civilinės atsakomybės rūšies, tačiau teigė, kad tokios atsakomybės sąlygos nagrinėjamu atveju turi būti nustatomos vadovaujantis neatlygintinos pasaugos sutarčiai taikytinomis taisyklėmis.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl sutartinės ir deliktinės civilinės atsakomybės atribojimo, kai žūsta arba yra sugadinamas rangovo žinioje esantis užsakovui priklausančias daiktas

25. Civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius) ([CK 6.245 straipsnio](#) 1 dalis). Civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių: sutartinė ir deliktinė ([CK 6.245 straipsnio](#) 2 dalis).
26. Sutartinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų (sumokėti baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius) ([CK 6.245 straipsnio](#) 3 dalis).
27. Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais ([CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalis). Deliktinė civilinė atsakomybė, esant ginčams, susijusiems su sutartiniais santykiais, taikytina, kai žala atsiranda dėl neteisėtų veiksmų ikisutartinioje teisiniuose santykiuose, kai derybos dėl tam tikros sutarties sudarymo nepasibaigia sutarties pasirašymu; dėl to, kad sandoris laikomas niekiniu; dėl neteisėtų sutarties šalies veiksmų, nukreiptų prieš trečiuosius asmenis; dėl neteisėtų veiksmų pasibaigus sutartiniais santykiams; ir tik įstatymo nustatytais atvejais deliktinė atsakomybė gali atsirasti, esant sutartiniais santykiams, pavyzdžiui, kai kyla gamintojo ir paslaugų tiekėjo civilinė atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų ([CK 6.292 straipsnis](#)).
28. Kasacinis teismas 2015 m. gegužės 28 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-327-687/2015, išaiškino, kad [CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtintu *non cumul* principu draudžiama šalių sutartiniais santykiams taikyti deliktinę atsakomybę, tačiau įtvirtinama galimybė įstatymu nustatyti šios taisyklės išimtis. Plėtodamas šią taisyklę ir pabrėždamas jos svarbą, kasacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos teisėje laikomasi vadinamojo *non cumul* principo – asmuo neturi pasirinkimo teisės, kokį ieškinį reikšti. Pavyzdžiui, jeigu šalis sieja sutartiniai santykiai, pažeistas

- teisės reikia ginti remiantis sutarčių teisės normomis; jeigu yra deliktas, turi būti reikšamas ieškinys dėl žalos atlyginimo, bet ne dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-151-313/2019, 39 punktą). Taigi kasacinio teismo praktikoje vienareikšmiškai įsitvirtinusi prancūziškosios tradicijos taisyklė *non-cumul des responsabilités contractuelle et délictuelle* (sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindų sutapties draudimo), kuri suteikia prioritetą sutartinės atsakomybės taikymui. Dėl to, byloje sprendžiant sutartinės ir deliktinės atsakomybės atribojimo klausimą, visų pirma svarstyta, ar yra pagrindas taikyti sutartinę atsakomybę, ir tik konstatavus, kad žala nesusijusi su sutartiniais santykiais, gali būti taikoma deliktinė atsakomybė (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-44-313/2021 31 punktą).
29. Nagrinėjamoje byloje tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai nustatė, kad 2019 m. rugsėjo pradžioje tarp šalių susiklostė žodiniai rangos sutartiniai teisiniai santykiai, kurių pagrindu rangovė įsipareigojo pagal užsakovo pavedimą perdažyti kai kurias ieškovo priklausančio automobilio dalis. 2019 m. rugsėjo 15 d. įvyko gaisras, jo metu buvo apgadinta rangovei priklausančioje teritorijoje po atliktų remonto darbų stovėjusi užsakovo transporto priemonė.
30. Ieškovas (užsakovas), ieškiniu pareikšdamas reikalavimą atsakovei (rangovei) dėl nuostolių atlyginimo, šį savo reikalavimą grindė atsakovės deliktinės atsakomybės pagrindais – bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimu, kuria grindžiamas generalinis deliktas (CK 6.263 straipsnis), ir statiniu savininko griežtąja civiline atsakomybe (atsakomybe be kaltės) (CK 6.266 straipsnis). Civilinė byla išnagrinėjęs pirmosios instancijos teismas 2020 m. spalio 22 d. sprendimu ieškini tenkino iš dalies, nustates, kad nagrinėjamu atveju egzistuoja atsakovės, kaip rangovės, sutartinės atsakomybės atsiradimo pagrindas dėl jai užsakovo perduoto turto neišsaugojimo (CK 6.657 straipsnis). Apeliacinis skundas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo padavė abi ginčo šalys. Atsakovė savo apeliacini skunda grindė tuo, kad tarp ginčo šalių susiklostė rangos teisiniai santykiai gaisro kilimo diena buvo pasibaigę, nes ieškovui automobilis buvo perduotas 2019 m. rugsėjo 9 d., o tarp šalių nuo 2019 m. rugsėjo 10 d. buvo susiklostę neatlygintinos pasaugos teisiniai santykiai, kuriems esant atsakovės, kaip daikto saugotojos, atsakomybė dėl turto praradimo ar sužalojimo galima tik esant jos kaltei, kuri nagrinėjamu atveju nebuvo įrodyta. Ieškovas pateiktu apeliaciniu skundu negiūčio pirmosios instancijos teismo atlikto atsakovės civilinės atsakomybės kvalifikavimo kaip sutartinės atsakomybės, tačiau savo skunda grindė ieškiniu prašomos priteisti nuostolių sumos nepagrįstu sumažinimu rangos sutartinę atliktu darbu kaina. Civilinė byla išnagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priėmė naują sprendimą, kuriuo atmetė ieškinių reikalavimus, nenustates sutartinės atsakomybės taikymo pagrindo. Apeliacinės instancijos teismas, padares išvadą, kad šalys buvo susitarusios, jog ieškovas automobilį iš atsakovės dirbtuvių pasiims būtent 2019 m. rugsėjo 13 d. (penktadienį), pripažino, kad, vadovaujantis CK 6.649 straipsnio 1 dalyje ir 6.662 straipsnio 7 dalyje įtvirtintu reglamentavimu, užsakovui sutartu laiku nepriėmus atliktu darbu, būtent jam perėjo daikto atsitiktinio žuvimo rizika, dėl to rangovė nėra atsakinga už daikto apgadintumus, kurie nebuvo jos valioje. Apeliacinės instancijos teismas, atmetęs reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo tenkinimo sutartinės atsakomybės pagrindu galimybę, priimate sprendime, *inter alia* (be kita ko), pasisakė ir dėl ieškinių reikalavimų atlyginti nuostolius, patirtus dėl automobilio apgadavimo, deliktinės atsakomybės pagrindais pagrįstumo, tačiau, nenustates atsakovės deliktinės atsakomybės, atmetė ieškinių reikalavimus.
31. Sprendžiant, ar turinė prievolė dėl nuostolių atlyginimo atsirado dėl to, kad asmuo neįvykdė ar netinkamai įvykdė savo sutartinę prievolę, teisinę reikšmę turi aplinkybė, ar neteisėtų veiksmų atlikimo metu tarp šalių sudaryta sutartis nėra pasibaigusi, kadangi sutarties pasibaigimas lemia ir sutartinių prievolių pasibaigimą. Sprendžiant, ar sutartis nėra pasibaigusi, taikytinos CK šeštosios knygos IX skyriaus nuostatos, reglamentuojančios prievolių pabaigą (CK 6.123–6.144 straipsniai). Sutartis gali pasibaigti tinkamu jos įvykdymu (CK 6.123 straipsnis), šalių susitarimu (CK 6.124 straipsnis), kai prievolės neįmanoma įvykdyti dėl nenugalimos jėgos (CK 6.127 straipsnis), kreditoriui atleidus skolininką nuo prievolės įvykdymo (CK 6.129 straipsnis) ir kitais šiame skyriuje nustatytais pagrindais. Sutarčių pabaigą taip pat reglamentuoja ir CK XIII skyriaus nuostatos, įtvirtinančios vienašalių sutarties nutraukimą, pakeitimą, atsisakymą ir negaliojimą (CK 6.217–6.228 straipsniai).
32. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad gaisro kilimo dieną (2019 m. rugsėjo 15 d.) ginčo šalis siejė rangos teisiniai santykiai nebuvo pasibaigę tinkamu rangos sutarties įvykdymu (CK 6.123 straipsnis), kadangi ieškovas nebuvo priėmęs atliktų darbų ir už juos atsiskaitęs. Byloje nėra duomenų, kad ginčo šalių sudaryta rangos sutartis būtų buvusi nutraukta ar pasibaigusi kitais įstatyme nustatytais prievolių ar sutarčių pabaigos pagrindais. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija daro išvadą, kad ginčo atveju dėl rangovės prievolės atlyginti užsakovo patirtus nuostolius turėjo būti sprendžiama ne deliktinės, bet sutartinės atsakomybės pagrindu. Kadangi, vadovaujantis *non cumul* principu, nagrinėjamu atveju nebuvo pagrindo spręsti dėl atsakovės deliktinės atsakomybės, teisėjų kolegija nepasisako dėl kasacinio skundo argumentų, susijusių su deliktinės atsakomybės sąlygų netinkamu taikymu, kaip neturinčių teisinės reikšmės sprendžiant šį ginčą.

Dėl rangovo pareigos užtikrinti jam užsakovo patikėto daikto saugumą

33. Ieškovas kasacinį skundą grindžia tuo, kad net ir atsižvelgiant į tai, jog tarp ginčo šalių buvo susiklostę rangos teisiniai santykiai, tai nesudarė pagrindo taikyti sutartinę atsakomybę (arba vien tik ją), kadangi prievolės dėl žalos atlyginimo atsiradimas nebuvo susijęs su pagrindinių sutartinių prievolių pažeidimu, o atsirado atsakovei pažeidus bendrojo pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai, o tai ir sudaro deliktinės atsakomybės taikymo pagrindą (CK 6.246 straipsnio 1 dalis, 6.263 straipsnis). Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus atmeta kaip nepagrįstus.
34. Sutarties pažeidimas, lemiantis sutartinės atsakomybės atsiradimą, gali pasireikšti įvairiai. Įprastai pažeidimas įvyksta, kai pažeidžiamos sutarties vykdymo pareigos. Sutarties vykdymo pareigos – tai tokio pobūdžio pareigos, kurios nustato, kas laikoma tinkamu sutarties įvykdymu. Vadovaujantis CK 6.256 straipsnio, apibrėžiančio sutartinės atsakomybės atsiradimo pagrindą, 1 dalimi, kiekvienas asmuo privalo tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines prievoleles. CK 6.256 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmuo, neįvykdyęs ar netinkamai įvykdyęs savo sutartinę prievolę, privalo atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). Laikantis CK 6.205 straipsnyje įtvirtinto reglamentavimo, sutarties neįvykdymu laikomas bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą.
35. Kasacinio teismo jurisprudencijoje yra išaiškinta, kad vykdant sutartį neužtenka vien tik vykdyti ją taip, kad būtų pasiektas pagrindinis sutarties tikslas – tinkamas jos įvykdymas. Ne mažiau svarbu elgtis taip, kad sutarties vykdymo metu nebūtų padaryta žalos kontrahentui. Todėl laikytina, kad iš sutarties kyla ne tik jos tinkamą įvykdymą apibrėžiančios pareigos, taip pat ne tik sutarties tinkamą įvykdymą užtikrinanti šalių tarpusavio bendradarbiavimo pareiga, bet ir bendroji rūpestingumo pareiga. CK 6.246 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad veiksmų neteisėtumas kaip civilinės atsakomybės (tiek sutartinės, tiek deliktinės) sąlyga gali būti suprantamas ne tik kaip sutartyje ar įstatymuose nustatytos prievolės neįvykdymas ar netinkamas vykdymas, įstatymo reikalavimų nepaisymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis rūpestingai pažeidimas. Įprastai bendroji rūpestingumo pareiga visų pirma siejama su generalinio delikto idėja, kuri yra įtvirtinta CK 6.263 straipsnio 1 dalyje. Tačiau tiek kasacinio teismo praktikoje, tiek teisės doktrinoje pripažįstama, jog ši pareiga egzistuoja ir sutarčių teisėje bei gali būti civilinės atsakomybės pagrindu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-44-313/2021 35 punktą). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tuo atveju, jeigu bendroji rūpestingumo pareiga pažeidžiama vykdant sutartį, t. y. siekiant jos tikslo (sutarties rezultato), tai šios pareigos pažeidimo prigimtis yra išimtinai sutartinio pobūdžio (žr. tos pačios nutarties 36 punktą).
36. Pažymėtina, jog rangos sutarties sąvoka įtvirtinta CK 6.644 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad rangos sutartinė viena šalis (rangovas) įsipareigoja atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal kitos šalies (užsakovo) užduotį ir perduoti šio darbo rezultatą užsakovui, o užsakovas įsipareigoja atliktą darbą priimti ir už jį sumokėti. Taigi pagal rangos sutartį pagrindinės rangovo pareigos yra darbo pagal užsakovo užduotį

atlikimas ir darbo rezultato perdavimas užsakovui, o pagrindinės užsakovo pareigos – atlikti darbo priėmimas ir darbų kainos sumokėjimas. [CK 6.645 straipsnio](#) 1 dalyje apibrėžtas rangos sutarties dalykas – rangos sutartis sudaroma pagaminti arba perduoti tam tikrą darbo rezultatą arba atlikti kitokius darbus, kurių metu sukurtas rezultatas perduodamas užsakovui. Taigi rangos sutarties dalykas yra tam tikro darbo rezultatas, turintis materialiąją išraišką. Tai gali būti naujo daikto sukūrimas (atvejai, kai prievolių įvykdymas lemia *in rem* teisių atsiradimą), taip pat esamo daikto modifikavimas (remontas, patobulinimas, pakeitimas ar pan.) arba sunaikinimas (nugriovimas ir pan.). Kadangi rangos sutartimi įsipareigojama sukurti tam tikrą darbo rezultatą, turintį materialiąją išraišką, tai rangos santykius reglamentuojančiose [CK](#) normose nustatytas medžiagų ir darbų rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos paskirstymas šalims ([CK 6.649 straipsnis](#)), šalių pareigos, susijusios su atliktų darbų priėmimu ([CK 6.662 straipsnis](#)), darbų kokybės garantija ([CK 6.663–6.666 straipsniai](#)).

37. Kai rangos sutarties dalykas yra apibrėžiamas darbų atlikimu, kurių rezultatas turi lemti esamo užsakovui priklausančio kilnojamojo daikto modifikavimą (remontą, patobulinimą, pakeitimą ar pan.), tam, kad šalių sudarytą rangos sutartį būtų galima realiai įvykdyti, užsakovas rangos darbų atlikimo tikslu turi perduoti tokį daiktą rangovui. Kadangi perdavus daiktą rangovo žinion būtent rangovui paprastai pereina to daikto kontrolė, rangovas laikytinas esančiu geresnėje padėtyje, sprendžiant priemonių, kurių turi būti imtasi užtikrinant jam patikėto daikto saugumą, klausimą. Atsižvelgdamas į tai, įstatymų leidėjas įtvirtino rangovui pareigą dėl jam užsakovo patikėto turto saugumo užtikrinimo, kurios pažeidimas lemia rangovo sutartinės atsakomybės už šio turto praradimą ar sužalojimą atsiradimo pagrindą.
38. Vadovaujantis [CK 6.657 straipsniu](#), rangovas privalo imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti ir atsako už šio turto praradimą ar sužalojimą. Taigi rangovas šiuo atveju yra atsakingas ne tik už pagrindinių pareigų pagal rangos sutartį įvykdymą, bet ir už užsakovo daikto, kurio atžvilgiu atliekamas tam tikras darbas, saugumo užtikrinimą. Ši rangovo pareiga yra civiliniuose teisiniuose santykiuose galiojančios bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai išraiška rangos teisiniuose santykiuose ir ji tiesiogiai įtvirtinta rangos sutartinius santykius reglamentuojančiose normose. [CK 6.657](#) straipsnyje įtvirtinta rangovo pareiga imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti galioja visą sutarties galiojimo laikotarpį, kol daiktas yra rangovo žinioje, t. y. iki to laiko, kai užsakovas priima atliktą darbą ir atsiima užsakovui rangos darbų atlikimo tikslu perduotą turtą.
39. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog [CK 6.657](#) straipsnyje įtvirtintos teisės normos nuostata „imtis visų įmanomų priemonių“ reiškia, kad paslaugos teikėjui tenkanti turto išsaugojimo pareiga apima visas jam prieinamas protingo žmogaus elgesio tokiomis pat aplinkybėmis standartą atitinkančias priemones, užtikrinančias turto saugumą. Dėl to nagrinėjant tokio pobūdžio bylas būtina nustatyti ne tik tai, ar paslaugos teikėjas apskritai ėmėsi kokių nors priemonių paslaugos gavėjo perduoto turto saugumui užtikrinti, bet ir tai, kokios konkrečiu atveju realios priemonės turto išsaugojimui užtikrinti egzistavo ir ar jos buvo tinkamai išnaudotos. Tik nustačius šiuos teisiškai reikšmingus faktus sprendžiant, ar paslaugos teikėjas tinkamai įvykdė pareigą, nustatytą [CK 6.657](#) straipsnyje (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-575/2012](#)).
40. Sprendžiant dėl rangovo atsakomybės, kai [CK 6.657](#) straipsnyje įtvirtintą sutartinę prievolę pažeidžia įmonė (verslininkas), papildomai taikytinas ir [CK 6.256 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtintas reglamentavimas, kuriuo remiantis tuo atveju, jei įstatymai ar sutartis nenustato ko kita, įmonė (verslininkas) už sutartinės prievolės neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos. Šioje teisės normoje yra įtvirtinta verslininko atsakomybės be kaltės taisyklė, kuria remiantis jis atsakomybės gali išvengti tik dėl nenugalimos jėgos aplinkybių. Todėl kai rangovas yra įmonė (verslininkas), sisteminis [CK 6.657](#) straipsnyje ir 6.256 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų teisės normų aiškinimas lemia, kad tuo atveju, jei rangos sutartis nenustato priešingai, rangovas atsako už jam rangos sutartimi rangos darbų atlikimo tikslu patikėto turto praradimą ar sužalojimą visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos.
41. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į rangovui, kaip sutarties šalį, įstatymo nustatytą pareigą imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti ir jo atsakomybę už šio turto praradimą ar sužalojimą ([CK 6.657 straipsnis](#) 6.256 straipsnio 4 dalis), daro išvadą, jog nagrinėjamoje byloje dėl ieškinio reikalavimo atlyginti nuostolius pagrįstumo turėjo būti sprendžiama sutartinės atsakomybės pagrindu, vertinant atsakovės veiksmų teisėtumą [CK 6.657](#) straipsnyje įtvirtintos rangovo sutartinės pareigos pažeidimo aspektu.

Dėl darbų rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimo užsakovui vartojimo rangos atveju

42. Kadangi [CK 6.657](#) straipsnyje įtvirtinta rangovo pareiga imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti galioja visą sutarties galiojimo laikotarpį, kol daiktas yra rangovo žinioje, todėl rangovas yra suinteresuotas, kad daiktas būtų atsiimtas jam pabaigus rangos sutarties dalyku buvusius darbus. Šio rangovo intereso apsauga, be kita ko, užtikrina teisės normos, reglamentuojančios atliktų darbų rezultato priėmimą ([CK 6.662 straipsnis](#)) bei darbo rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimą užsakovui, kai dėl užsakovo vengimo priimti atliktus darbus praleidžiamas rangos sutartyje nustatytas darbo rezultato perdavimo terminas ([CK 6.649](#) straipsnio 2 dalis, 6.662 straipsnio 7 dalis).
43. Pagal bendrąją [CK 6.649 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkte įtvirtintą taisyklę, darbų rezultato ar tarpinio darbų etapo rezultato, iki užsakovas jį priima, atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka rangovui. Vadovaujantis [CK 6.649 straipsnio](#) 2 dalimi, praleidus darbų rezultato perdavimo ar priėmimo terminą, rizika, nustatyta šio straipsnio 1 dalyje, tenka terminą praleidusiai šaliai. Tai reiškia, kad darbų rezultato perdavimo ar priėmimo termino praleidimo atveju atsakomybė už daikto (darbų rezultato) atsitiktinį žuvimą ar sugedimą tenka tai rangos sutarties šaliai (rangovui ar užsakovui), dėl kurios kaltės tas terminas buvo praleistas.
44. Vadovaujantis [CK 6.662 straipsnio](#) 7 dalimi, kai dėl užsakovo vengimo priimti atliktus darbus praleidžiamas darbo rezultato perdavimo terminas, darbo rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina užsakovui nuo to momento, kada rezultatas pagal sutartį turėjo būti perduotas užsakovui. Ši [CK 6.662 straipsnio](#) 7 dalyje įtvirtinta teisės norma laikytina specialiąja teisės norma [CK 6.649 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintos teisės normos atžvilgiu, kadangi reglamentuoja tuos atvejus, kai darbo rezultato perdavimo terminas praleidžiamas dėl užsakovo kaltės – jo vengimo priimti atliktus darbus.
45. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į [CK 6.649](#) straipsnio 2 dalyje ir 6.662 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą reglamentavimą, daro išvadą, kad būtina darbo rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimo užsakovui sąlyga yra užsakovo pareigos dėl darbų rezultato priėmimo įvykdymo termino pažeidimas, kuris, be kita ko, gali būti nulemtas užsakovo vengimo priimti atliktus darbus.
46. Prievolės vykdymas – tai veiksmų, sudarančių prievolės dalyką, atlikimas. Prievolės įvykdymas laiku yra viena iš sąlygų, lemiančių tinkamą prievolės įvykdymą. Prievolės vykdymo terminu laikytinas laikotarpis, per kurį viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą arba susilaikyti nuo tam tikro veiksmo, sudarančio prievolės turinį. Nors sutartinės prievolės įvykdymo termino pažeidimas savaime nelenia pačios sutartinės prievolės ir iš jos atsiradusios reikalavimo teisės pasibaigimo, tačiau tai lemia pačios sutartinės prievolės pažeidimą ir sudaro sutartinės atsakomybės atsiradimo pagrindą ([CK 6.256 straipsnio](#) 1, 2 dalys, 6.260 straipsnio 1, 2 dalys, 6.262 straipsnio 1, 2 dalys).
47. Rangos sutarties atveju rangos sutarties šalis sieja abipusę prievolę dėl atliktų darbų perdavimo ir priėmimo. Remiantis [CK 6.644 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta rangos sutarties samprata, rangos sutartimi rangovas įsipareigoja perduoti pagal užsakovo užduotį atlikti darbo rezultatą užsakovui, o užsakovas įsipareigoja atliktą darbą priimti ir už jį sumokėti. Vadovaujantis [CK 6.662 straipsnio](#) reglamentuojančio atliktų darbų priėmimą, 1 dalimi, užsakovas privalo rangos sutartyje nustatytais terminais ir tvarka dalyvaujant rangovui apžiūrėti ir priimti atliktą darbą (jo rezultatą). Rangos sutarties šalių susitarimas dėl termino, per kurį užsakovas privalo priimti atliktus darbus, sudaro pagrindą tokį terminą

kvalifikuoti kaip sutartinės prievolės įvykdymo terminą ir jo pažeidimo atveju taikyti įstatyme nustatytas pasekmes, įskaitant atsitiktinio darbo rezultato žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimą užsakovui, jei egzistuoja kitų įstatyme nustatytų sąlygų, būtinų šių teisinių pasekmių atsiradimui, visuma.

48. Kaip minėta, byloje nustatyta, kad tarp šalių buvo sudaryta žodinė rangos sutartis dėl automobilio dažymo darbų atlikimo pagal užsakovo užduotį. Byloje nėra duomenų, kad ginčo šalys sudarė rangos sutartį, buvo susitarusios dėl darbų atlikimo ir jo perdavimo užsakovui terminu. Ieškovas atvyko apžiūrėti suremontuotos transporto priemonės 2019 m. rugsėjo 9 d., tačiau, nurodęs atsakovei atlikti papildomų automobilio dažymo darbų, ją paliko pas atsakovę ir susitarė, kad atvyks jos pasiimti 2019 m. rugsėjo 13 d. Civilinė byla išnagrinėtos apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad rangos sutarties šalys buvo sutarusios, jog ieškovo automobilį iš atsakovės dirbtuvių pasiims būtent 2019 m. rugsėjo 13 d. (nenktadienį), likus kelioms dienoms iki gaisro, apgadinusio ieškovo automobilį. Atsižvelgdamas į tai, apeliacinės instancijos teismas nusprendė, jog, ieškoviui sutartu laiku, t. y. 2019 m. rugsėjo 13 d., nepriėmus atliktų darbų, jam perėjo daikto atsitiktinio žuvimo ir sugadinimo rizika, dėl to atsakovei nekilo civilinė atsakomybė už [CK 6.657 straipsnyje](#) įtvirtintos pareigos pažeidimą.
49. Teisėjų kolegija pripažįsta, kad įprastai praktikoje, sudarant rangos sutartį dėl automobilio remonto darbų atlikimo, rangos sutarties šalys sutarimi neapibrėžia nei darbų atlikimo, nei darbų rezultato perdavimo–priėmimo terminų, o jei apibrėžia, tai tik darbų atlikimo. Šalių susitarimo dėl šio prievolės įvykdymo termino tinkamas kvalifikavimas, kurį atlieka teismas, turi esminę reikšmę [CK 6.649 straipsnio 1 dalyje](#) ir [6.662 straipsnio 7 dalyje](#) nurodytų pasekmių atsiradimui.
50. Nors ieškovas kasaciniame skunde ir nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėjamo atveju nepagrįstai nusprendė, jog ginčo šalys buvo susitarusios dėl užsakovo prievolės priimti atliktus darbus įvykdymo termino, o ne dėl rangos darbų atlikimo termino, tačiau šio savo argumento nepagrindžia jokių materialiosios ar proceso teisės normų pažeidimu. Kadangi ginčo šalių susitarimo dėl prievolės įvykdymo termino nustatymas yra fakto klausimas, o kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio 1 dalis](#)), todėl teisėjų kolegija laiko nustatyta aplinkybę, kad rangos sutarties vykdymo metu šalys susitarė dėl konkrečia data apibrėžto prievolės termino, per kurį užsakovas turėjo priimti rangovo atliktų darbų rezultatai ir atsiimti automobilį, įvykdymo.
51. Pažymėtina, kad nagrinėjamoje byloje tarp šalių nėra ginčo, kad tarp jų buvo susiklostę vartojimo rangos teisiniai santykiai. Sprendžiant iš vartojimo teisinių santykių kylančius ginčus, turi būti užtikrinta, kad vartojimo sutartys būtų identifikuotos, o vartotojo teisės tinkamai ginamos. Pažymėtina, kad vartojimo rangos atveju įstatymų leidėjas suteikia papildomų garantijų užsakovui. Vadovaujantis [CK 6.679 straipsnio 1 dalimi](#), jeigu užsakovas neatvyksta atsiimti darbų rezultato arba kitaip vengia priimti atliktą darbą, tai rangovas privalo raštu įspėti užsakovą apie jo pareigą atsiimti darbų rezultatai. Savo esmė šio teisės norma vartojimo rangos teisiniuose santykiuose yra bendrosios šalių bendradarbiavimo pareigos išraiška, reiškianti rangovo pareigą papildomai informuoti užsakovą apie atliktus darbus, paraginant pastarąjį atsiimti darbų rezultatai. Tokios pareigos informuoti vartotoją reikšmė yra ta, kad vartotojui suteikiama papildoma galimybė įvykdyti pareigą atsiimti darbų rezultatai, be to, vartotojas įspėjamas dėl galimybės taikyti [CK 6.679 straipsnio 2 dalyje](#) nustatytas pasekmes.
52. Teisėjų kolegija išaiškina, kad [CK 6.679 straipsnio 1 dalyje](#) įtvirtintos rangovo pareigos raštu įspėti užsakovą apie jo pareigą atsiimti darbų rezultatai tinkamas įvykdymas reiškia papildomo prievolės įvykdymo termino dėl darbų rezultato atsiėmimo užsakovui nustatymą. Tokį aiškinimą lemia įstatymų leidėjo siekis užtikrinti vartotojų teisinę apsaugą, nustatant šalių bendradarbiavimo pareigą, ir poreikis užtikrinti tokios apsaugos apibrėžtumą. Nors papildomo prievolės įvykdymo termino nustatymą reglamentuojanti [CK 6.209 straipsnio 1 dalyje](#) įtvirtinta teisės norma yra dispozityvioji, suteikianti dėl sutarties neįvykdymo nukentėjusiai šaliai teisę raštu nustatyti papildomą terminą sutarčiai įvykdyti, pranešant apie tai kitai šaliai, tačiau, aiškinant ją sistemškai su vartotojų teisine apsauga vartojimo rangos atveju užtikrinančia [CK 6.679 straipsnio 1 dalyje](#) įtvirtinta teisės norma, darytina išvada, kad, užsakovui nustatytu terminu nepriėmus atlikto darbo, rangovui kyla įstatymo nustatyta pareiga nustatyti užsakovui papildomą prievolės priimti darbų rezultatai įvykdymo terminą. Kadangi rangovo pagal įstatymą nustatytas papildomas terminas užsakovo prievolei įvykdyti turi atitikti protingumo kriterijų, tai lemia, kad toks terminas turi būti realus, atitikti prievolės prigimtį ir esmę, sudaryti sąlygas užsakovui tinkamai įvykdyti prievolę dėl atliktų darbų priėmimo. Rangovas, įgyvendindamas jam [CK 6.679 straipsnio 1 dalyje](#) nustatytą pareigą, gali nustatyti konkrečia kalendorine data ar laikotarpiu apibrėžtą papildomą prievolės įvykdymo terminą. Tačiau jei rangovas, įgyvendindamas jam [CK 6.679 straipsnio 1 dalyje](#) nustatytą pareigą, neapibrėžia papildomo prievolės įvykdymo termino, užsakovui tokiu atveju atsiranda pareiga priimti atliktų darbų rezultatai per protingą terminą nuo įspėjimo apie užsakovo pareigą atsiimti darbų rezultatai.
53. Papildomo prievolės įvykdymo termino nustatymo atveju prievolės įvykdymo termino pažeidimu laikomas ne pirminio prievolės įvykdymo termino, bet kreditoriaus nustatyto papildomo prievolės įvykdymo termino pažeidimas: vadovaujantis [CK 6.63 straipsnio 1 dalies 4 punktu](#), skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę, kai kreditorius pareikalavo įvykdyti prievolę ir nustatė protingą jos įvykdymo terminą, o skolininkas prievolės per šį terminą neįvykdė. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad [CK 6.662 straipsnio 7 dalyje](#) nustatytos darbo rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimas užsakovui, kai jis yra vartotojas, galimas užsakovui pažeidus papildomą prievolės įvykdymo terminą.
54. Kita vertus, galimi atvejai, kai prievolės įvykdymo termino griežtas laikymasis šalims turi esminę reikšmę, dėl ko prievolės įvykdymas pažeidus šį terminą kreditoriui prarastų prasmę. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad pagal kreditoriaus interesą priimti prievolės įvykdymą, pasibaigus prievolių įvykdymo terminui, šie terminai gali būti skirstomi į įprastinius ir griežtuosius (Driukas, A. *Materialiosios privatinės teisės terminai*. Vilnius: Justitia, 2019, p. 134–136). Todėl tuo atveju, jei iš sutarties turinio ar kitų aplinkybių būtų aiškiai matyti, kad vartojimo rangos sutarties šalys, apibrėždamos užsakovo pareigos atsiimti darbų rezultatai įvykdymo terminą, susitarė dėl griežto šios prievolės įvykdymui termino, rangovui nekiltų pareiga, vadovaujantis [CK 6.679 straipsnio 1 dalimi](#), raštu įspėti užsakovą apie jo pareigą atsiimti darbų rezultatai, nustatant papildomą prievolės įvykdymo terminą.
55. Kadangi atsakovė nagrinėjamoje byloje neįrodinėjo, o iš žodinio šalių susitarimo turinio, byloje nustatytų aplinkybių ir prievolės pobūdžio nėra pagrindo daryti išvadą, kad griežtas termino dėl atliktų darbų priėmimo ir automobilio atsiėmimo laikymasis atsakovei būtų turėjęs esminę reikšmę ir kad praleidus šį terminą vėlesnis prievolės įvykdymas atsakovei būtų netekęs prasmės, todėl ieškoviui pažeidus šalių susitarimu nustatytą jo pareigos priimti atliktus darbus įvykdymo terminą, apibrėžtą konkrečia data (2019 m. rugsėjo 13 d.), atsakovei pagal įstatymą atsirado pareiga raštu įspėti ieškovą apie jo pareigą atsiimti darbų rezultatai, nustatant papildomą šios ieškovo pareigos įvykdymo terminą. Byloje nesant duomenų, kad atsakovė tinkamai įgyvendino [CK 6.679 straipsnio 1 dalyje](#) jai įstatymo nustatytą pareigą, kuri yra būtina darbų rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimo užsakovui pagal [CK 6.662 straipsnio 7 dalį](#) sąlyga, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas dėl atsakovės prievolės sutartinės atsakomybės pagrindu atlyginti ieškovo patirtą žalą nebuvimo nusprendė, padaręs nepagrįstą išvadą, jog gaisro kilimo dieną (2019 m. rugsėjo 15 d.) darbų rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika buvo perėjusi ieškoviui.
56. Kaip nurodyta šios nutarties 38 punkte, pagal bendrąją taisyklę rangovas yra saistomas [CK 6.657 straipsnyje](#) įtvirtintos sutartinės pareigos imtis visų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti visą sutarties galiojimo laikotarpį, kol daiktas yra rangovo žinioje, o tais atvejais, kai rangovas veikia kaip imonė (verslininkas), vadovaujantis [CK 6.256 straipsnio 4 dalimi](#), jis turi įstatymo nustatytą pareigą visais atvejais (jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita) atlyginti dėl šios pareigos pažeidimo atsiradusius užsakovo nuostolius dėl tokio turto praradimo ir sužalojimo, nebent įrodytų, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos. Sutarties nesant išlygos dėl kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, verslininko sutartinė atsakomybė pagal [CK 6.256 straipsnio 4 dalį](#) atsiranda be kaltės, ir, esant reikalavimui taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, teismas turi nustatyti tris atsakomybės sąlygas: žalą, neteisėtus veiksmus ir priežastinį ryšį. Kadangi atsakovas už [CK 6.657 straipsnyje](#) įtvirtintos įstatymo nustatytos pareigos pažeidimo atsako be kaltės ir nuo civilinės atsakomybės už šios pareigos pažeidimą gali būti atleistas tik jei įrodytų, kad jam rangos darbų atlikimo tikslu patikėto daikto, o kartu ir darbų rezultato žuvimą (apgadinimą) sukėlęs gaisras įvyko dėl nenugalimos jėgos aplinkybių, todėl būtent jam teko pareiga įrodyti šio atleidimo nuo civilinės

atsakomybės pagrindo buvimą ([CK 6.256 straipsnio](#) 4 dalis, 6.253 straipsnio 2 dalis, 6.212 straipsnis). Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad atsakovė neįrodė, jog kilęs gaisras priskirtinas prie neišvengiamų ir jos nekontroliuojamų bei nepašalinamų aplinkybių, kurių ji nenumatė ir negalėjo numatyti (lot. *force majeure*), daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog nagrinėjamu atveju egzistavo visos atsakovės sutartinės atsakomybės dėl [CK 6.657](#) straipsnyje įtvirtintos pareigos pažeidimo taikymo sąlygos. Tai sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą). Nors ieškovas prašo kasacinio teismo, panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą, priimti naują sprendimą, kuriuo, tenkinant ieškinio reikalavimus, ieškovo naudai iš atsakovės būtų priteistas 15 065,79 Eur žalos atlyginimas, tačiau savo kasaciniame skunde nenurodo jokių argumentų, paneigiančių pirmosios instancijos teismo sprendimu priteisto 11 221,38 Eur žalos dydžio pagrįstumą, kuris buvo gautas ieškovo prašomą priteisti žalos atlyginimą sumažinus atsakovės sąnaudomis atliktų automobilio pagerinimų sumą.

57. Panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą dėl materialiosios teisės normų pažeidimų, kasacinio skundo argumentai dėl proceso teisės normų pažeidimų, nagrinėjant civilinę bylą apeliacinės instancijos teisme, neturi teisės reikšmės civilinės bylos išnagrinėjimo rezultatui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako. Be to, atsižvelgiant į tai, kad kasaciniame skunde remiamasi argumentais dėl proceso teisės normų pažeidimų pirmosios instancijos teisme, kuriais ieškovas nesirėmė paduodamas apeliacinį skundą, tai sudaro savarankišką jų atmetimo kasaciniame teisme pagrindą ([CPK 347 straipsnio](#) 2 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo

58. Panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikus galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, persikirstytinos apeliacinės instancijos teisme ginčo šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos bei išsprendžiamas kasaciniame teisme ginčo šalių turėtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas ([CPK 93 straipsnio](#) 5 dalis). Bylinėjimosi išlaidos, patirtos civilinę bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme ir kasaciniame teisme, paskirstomos taikant proporcijas, nustatytinas kiekvienai instancijai atskirai pagal joje ginčytą sumą ir galutinį bylos rezultatą.
59. Pagal [CPK 93](#) straipsnio 1 dalies nuostatą, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ieigu ieškiny patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškovui proporcingai teismo patenkintu reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmestu reikalavimų daliai. Tos pačios bylinėjimosi išlaidų paskirstymą nustatančios taisyklės taikomos ir nagrinėjant bylą kasaciniame teisme ([CPK 340](#) straipsnio 5 dalis).
50. Ieškovas apeliaciniu skundu ginčijo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria, atmetus dalį ieškinio reikalavimų, vietoj 14 530 Eur prašomos priteisti sumos buvo priteistas 10 777,10 Eur žalos atlyginimas (ginčijama suma – 3752,90 Eur). Bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu ieškovas patyrė 85 Eur išlaidų dėl sumokėto žyminio mokesčio ir 786,50 Eur išlaidų advokato teisei pagalbai apmokėti. Kadangi galutinis bylos rezultatas, palikus galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, lemia ieškovo apeliacinio skundo atmetimą, tai nesudaro pagrindo priteisti ieškovo bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
51. Atsakovė apeliaciniu skundu ginčijo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria, iš dalies tenkinus ieškinio reikalavimus, buvo priteistas 10 777,10 Eur žalos atlyginimas, 181,50 Eur išlaidų, susijusių su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu, atlyginimas ir 262,78 Eur palūkanų (ginčijama suma – 11 221,38 Eur). Bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu atsakovė patyrė 252 Eur išlaidų dėl sumokėto žyminio mokesčio ir 800 Eur išlaidų advokato teisei pagalbai apmokėti. Kadangi galutinis bylos rezultatas, palikus galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, lemia atsakovės apeliacinio skundo atmetimą, tai nesudaro pagrindo priteisti atsakovės bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
52. Ieškovas kasaciniu skundu prašė panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinių tenkinti visiškai ir priteisti 15 065,79 Eur žalos atlyginimą. Nagrinėjant bylą kasaciniame teisme, ieškovas patyrė 339 Eur išlaidų dėl sumokėto žyminio mokesčio. Kadangi civilinės bylos išnagrinėjimo kasaciniame teisme rezultatas lemia, kad ieškiny buvo tenkintas iš dalies (tenkinta ieškinio reikalavimų dalis sudaro 74 proc. (11 221,38 Eur x 100 proc. / 15 065,79 Eur)), ieškovui iš atsakovės priteistina jo kasaciniame teisme patirtų išlaidų dalis, proporcinga patenkintai ieškinio reikalavimų daliai, – 250,86 Eur (339 Eur x 0,74). Atsakovė, nors ir prašė išspręsti jos turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą, tačiau nepateikė jokių turėtas išlaidas patvirtinančių įrodymų, todėl jų atlyginimo klausimas nespęstinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 2 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. spalio 22 d. sprendimą.

Priteisti ieškovui A. D. (a. k. (duomenys neskelbtini)) iš atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Jusada Plus“ (j. a. k. 302658288) 250,86 Eur (du šimtus penkiasdešimt Eur 86 ct) bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Danguolė Bublienė

Antanas Simiškis